

LOGICKÝ POSTUP K PROKÁZÁNÍ VYLOUČENÍ SVÁTOSTNÉ DŮSTOJNOSTI*

Karel Orlita

I. Shrnutí nauky a jurisprudence ke svátostné důstojnosti

Nejprve je třeba odlišit vyloučení dobra svátosti (*exclusio bonum sacramenti*) od vyloučení svátostné důstojnosti (*exclusio dignitatis sacramentalis*). Zatímco dobro svátosti je dobrem neodvolatelnosti smlouvy – kterou nazýváme nerozlučitelností – jakožto podstatné vlastnosti manželství; svátostná důstojnost je víc než jedno z podstatných dober manželství, neboť je nadpřirozenou dimenzí snubního úkonu mezi dvěma pokřtěnými. Samotný snubní úkon, vůle dvou snoubenců, musí zahrnovat všechny dimenze manželství: dimenzi přirozenou, nakolik se jedná o instituci, která má svůj původ, svoji strukturu, své zákony, svůj podstatný obsah, zakořeněné v lidské přirozenosti; dimenzi společenskou, nakolik je chráněno společností; dimenzi personální, nakolik se zakládá na vzájemném souhlasu snoubenců, adekvátní k vytvoření důvěrného společenství celého života mezi manželi; a dimenzi nadpřirozenou neboli svátostnou, neboť manželská smlouva byla Kristem povýšena do svátostné důstojnosti (srov. kán. 1055 § 1). Svátostná důstojnost ovšem není prvkem nebo vlastností křesťanského manželství, nýbrž nadpřirozenou dimenzí samého manželství. Proto je svátostná důstojnost položena na jiné rovině než na té, na které jsou formovány

prvky manželského darování, které konstituují manželský svazek. Svátostný charakter je niterný rozměr manželského darování, a to takovým způsobem, že když se ustanovují manželství prostřednictvím tohoto darování, uskutečňuje se sama svátost. Z tohoto hlediska se může tvrdit, že svátostnost nečiní nezbytnou část předmětu souhlasu: chtít svátostnost způsobem přímým a výslovným; poněvadž svátostnost nevychází z moci snoubenců, ale od Krista. Osobní víra snoubenců není tedy konstituujícím prvkem svátostnosti manželství, i když bez osobní víry může být platnost manželství nejistá, neboť svátost manželství na rozdíl od iniciačních svátostí předpokládá křesťanskou dospělost. To znamená více vědomou a uvážlivou osobní účast obou pokřtěných, která je nedispensovatelnou podmínkou slavení svátosti, v níž jsou obě strany samy sobě subjekty a služebníky. Jinými slovy: manželství jako svátost mezi dvěma pokřtěnými nemůže vzniknout, jestliže ji vědomě odmítají (viz *coram Serano*, sentence z 18. 4. 1986). Odmítnutí pak musí být takový úkon vůle (úkon vědomý), kterým osoba chce manželství jako přirozený svazek a na druhou stranu vylučuje to, že manželství má nadpřirozenou dimenzi mezi snoubenci a Bohem. Dobrem této svátostné důstojnosti je pak tzv. dobro svátosti, které je definované neodvolatelností Boží smlouvy, kterou jinými

slovy nazýváme nerozlučitelnost manželství.¹ Skutečné a účinné odmítnutí samotného manželství, jakož i svátostné důstojnosti, se podle kánonu 1101 § 2 děje pouze „pozitivním úkonem vůle“, tj. takovým úkonem, který činí úmysl přítomným a aktuálním. Habituální nebo všeobecnou vůli mění v účinnou, přání v rozhodnutí, rozhodnutí v pevný záměr, totiž ve skutečný úkon, který projevuje a vyjadřuje niternou vůli (viz coram Funghini, rozhodnutí ze dne 14. 12. 1994, č. 2; SRR. Dec. svaz. LXXXVI, s. 659–672). Nevyžaduje se tak pro platně uzavírané manželství, aby snoubenci výslovně přijímali nebo shrnovali jednotlivé podstatné vlastnosti nebo prvky nebo přirozený obsah manželství. Neplatnost manželství tedy nezpůsobuje absence vůle chtít manželství včetně jeho podstatných vlastností a prvků, ale vůle neboli rozhodnutí nechtít (velle non) buď samo manželství nebo svátostnou důstojnost či některou podstatnou vlastnost nebo prvek. Celá problematika je dobře a podrobně vysvětlena v předchozích článcích tohoto vydání Adnotatia, na které tímto odkazují.

II. Několik zásad pro úvahu ohledně vyloučení svátostné důstojnosti

a) Manželství mezi dvěma pokřtěnými je povýšeno na svátost; existuje zde tedy nerozlučitelnost mezi manželstvím a svátostí:² „*verum matrimonium nequeat consistere quin eo ipso sit sacramentum* (viz kán. 1055 § 2).

b) Osobní víra snoubenců per se nekonstituuje svátostnost manželství. I bez osobní víry může být svátost platně udělena.³

c) Svátost manželství se týká posvátného tajemství křesťanské dospělosti, ne jenom obecné dispozice, která je jinak dostačující pro udělení iniciačních svátostí.⁴

d) Jako křestní charakter nezabraňuje vědomému úkonu „*conscium*“ proti víře, a to až k herezi a popírání Boha, tak není zabráněno pokřtěnému, aby vědomě nechtěl svátostnou důstojnost, i když by chtěl manželství.⁵

e) Vyloučení se děje skrze pozitivní úkon vůle. Je třeba rozlišit pozitivní úkon vůle od omylu, habituálního úmyslu, interpretujícího úmyslu, které jsou nedostačující, neboť nejsou pozitivním úkonem vůle.

III. Postup při dokazování

1. Přímý důkaz:

- a) soudní doznání;
- b) mimosoudní doznání osoby předpokládaně simulující;
- c) věrohodnost stran: (*Dignitas conubii*, čl. 201, n. 3).

2. Nepřímý důkaz:

- a) důvod k simulaci „*causa simulandi*“ závažný a proporcionální (*causa simulandi remota et proxima exclusionis*);
- b) důvod k uzavření manželství „*causa contrahendi*“;
- c) okolnosti „*circumstantiae*“ – které předcházejí, doprovázejí a následují manželství a mezi kterými je vztažnost, týkající se předpokládaně simulující osoby. Jedná se o rozhodnutí proti náboženství, proti katolické víře, proti církvi a také nedostatek v praktikování křesťanských závazků víry.

Společně jak přímý, tak nepřímý důkaz, ve vzájemné důkazní logice, tvoří cestu k prokázání případného vyloučení svátostné důstojnosti. V textu rozsudku musí být tato vztažnost, úvaha soudců, evidentní.

Poznámky

* *Závazná presumpce jurisprudence Tribunálu římské roty a její praktická aplikace (art. 216, § 2 IDC).*

¹ Vyloučení dobra svátosti zahrnuje tedy vyloučení nerozlučitelnosti.

² Et adhuc in eadem decisione citatur doctrina Cl. mi Gasparri: „Quod si pars mentali intentione excludat tantum rationem sacramenti, dicens positive in mente sua: ‚volo matrimonium sed nolo sacramentum‘, valet matrimonium et est verum sacramentum. Ratio est quia intentio ministri est necessaria ad ritum sacramentalem ponendum (in casu nostro, contractum sacramentalem): sed, hoc posito, quod ille ritus habeat sacramenti rationem, et effectus sacramentales producat non pendet ab intentione ministri, sed ab institutione Christi.“ (De Matrimonio, 1932, svaz. II, č. 827, s. 46; srov. quoque Billot, De Eccl. Sacram., Romae 1932, tom. I, s. 184; Cappello, De Matrimonio, ed. V, č. 598; coram Staffa, 5. 8. 1949, etc.; srov. ARRT Dec., seu Sent., svaz. LI, 1959, s. 59–61; srov. etiam una coram Eodem Doheny, 10. 7. 1959, tamtéž., s. 368.

³ Commissionis Theologicae Internationalis, Documentum de matrimonio, mense decembri 1977, 2.3, apud Documenta recentiora circa rem matrimonialem et processuatem, cura Z. Grochowski collecta, svaz. II, Romae 1980, s. 27.

⁴ Quapropter interventus personarum, idque magis quia sub duplici respectu subiecti et ministri alteriusutriusque unius eiusdemque ritus, requiritur plenior et magis conscius quam in aliis christianis sacramentis: v. gr. baptismi, eucharistiae... – Quare, dum attentio ad sacrum signum manet tamquam radix validitatis ex sese sufficiens in applicatione baptismi, ad confectionem matrimonii baptizatorum, saltem prae oculis habendum est quod quandoque merito dicitur vel de baptismo adulatorum: „Qui sacramentum negat ut inanem ritum illud tenens, incapax est sacramenti volendi“ (srov. unam coram Pinto, 28. 6. 1971, ARRT Dec., svaz. LXIII, 1971, s. 595).

⁵ „Quod exclusio matrimonii erit una cum sacramento, etsi agens magis et etiam maxime ad exclusionem attendat sacramenti et etiamsi sibi cogitet nubens se verum matrimonium iniisse.“ (coram Serrano, sentece z 1. 6. 1990, RRDec., svaz. LX, s. 436, č. 9).